

MÉSZÁROS ATTILA

A Riemann-Thomann személyiségdimenziók pedagógiai alkalmazási lehetősége a szakképzésben

BEVEZETÉS

A személyiségpszichológia eredményeinek felhasználása jelentősen hozzájárulhat a pedagógiai folyamatok emberi megközelítéséhez, és irányt mutathat a napjaink kihívásaira adandó válaszok megtalálásában.

A 21. század meghatározó változásokat hozott az oktatási körülményekben. Eltűntek az információszerzés előtti akadályok, megváltozott és virtualizálódott az oktatási környezet. Ezzel egy időben a „Z” és alfa generációs gyermekek tanulási szokásai is radikálisan megváltoztak. A pedagógusoknak olyan új támpontokra van szükségük, amelyek segítségével a tanulói aktivitást fent tudják tartani a megváltozott körülmények közt. Az alábbiakban bemutatott *Riemann-Thomann* modell pedagógiai alkalmazása a fentiek mellett irányt mutathat az iskolai konfliktushelyzetek kezelésében is.

A RIEMANN-THOMANN MODELL ÉS PEDAGÓGIAI RENDSZER – ÉS A GYERMEK A SZAKKÉPZÉSBEN

Fritz Riemann karakterelmélete

Fritz Riemann 1961-ben alkotta meg *A szorongás alapformái* című tanulmányát, amelyben egy új személyiségtipológiát mutat be (Riemann, 2007). Abból indult ki, hogy az emberi életünk megéléséhez négy lényeges és páronként ellentétes alapszükséglet tartozik: az én-megélés/másokhoz tartozás, illetve az állandóság/változás szükséglete. Valamelyik alapigény kielégülésének az elvesztésétől való tartós félelem a személyiséget kimozdítja a pszichés egyensúlyából, és adott tulajdonságokkal leírható személyiség-típus kialakulásához vezet. A karakterelmélet tehát a félelem/szorongás¹ alapvető emberi érzéséből indul ki.

Riemann hangsúlyozta, hogy nincsenek tiszta személyiségtípusok, azonban a saját és mások személyiségében felismerhető domináns jegyek segítenek a megismerésben. A félelem Riemann szerint mindig olyankor lép fel, amikor olyan élethelyzetbe kerülünk, ami új, ismeretlen – és ez a pedagógiai folyamatban gyakran tetten érhető. A félelem egyrészt aktivitásra készíteti a tanulókat (melynek hatása fejlődés, növekedés lehet, ám ugyanakkor meg is tudja bénítani őket (lehetséges következményként stagnáláshoz, visszaeséshez vezetve).

Riemann modelljével végzett kutatása során *Christoph Thomann* úgy döntött, hogy a Riemann-féle dimenziókat nem félelemként, hanem az egyes típusokra jellemző alapvető törekvésekként azonosítja. Elméletében a *távolság*, a *közelség*,

¹ A szerző az eredetiben az Angst szót használja.

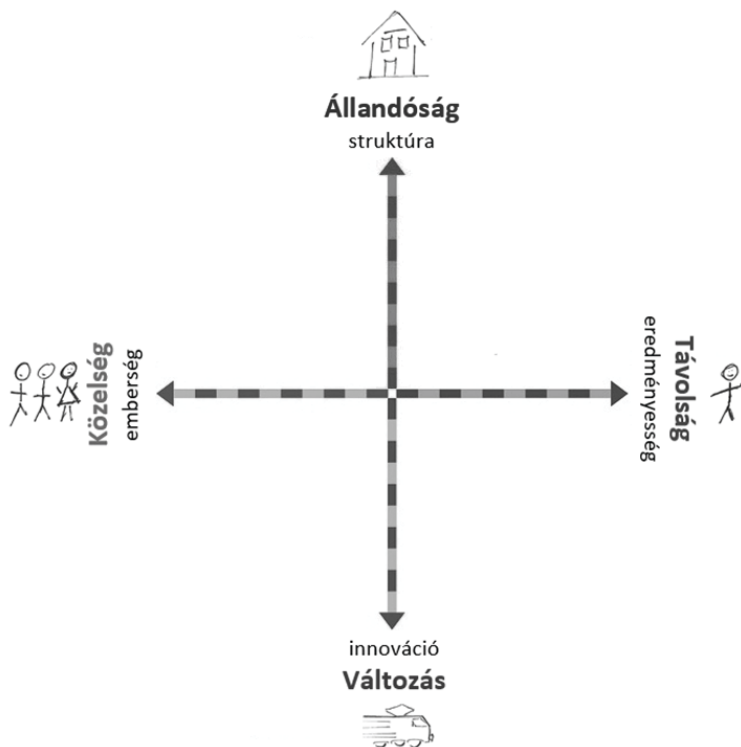
az *állandóság* (rend) és a *változás* (szabadság) kifejezéseket használja a két dimenzió ellentétes pólusaiként (Thomann, 2004).

Mindkét kutató egyfajta koordináta-rendszerben rögzíti az emberi személyiség négy alapvető irányultságát, amelyben az adott karakterre jellemző sajátos

kombináció elhelyezhető (1. ábra). Mind a négy alaporientáció minden embernél különböző módon fordul elő. Egyik sem „helyes” vagy „rossz”, minden jellemző egyenértékű. Minden embernek vannak erőforrásai minden pólusból, de mindenkinek van egy fókusza, saját területe.

1. ÁBRA

A Riemann-Thomann modell vázlata

FORRÁS: <https://resoltat.de/ueber-uns/blog/24-riemann-thomann-modell-eine-strukturierungshilfe>

Mivel a pedagógiai munka is egyéni és csoportos fejlesztésként értelmezhető, célszerű ennek a modellnek a használatát is mérlegelni. A modell használata segíti a szakképzésben oktatókat abban, hogy a különböző orientációjú gyermekek számára megfelelő tanórákat tudjanak tervezni, és segít megérteni, hogy akár a tanuló

és a pedagógus személyiségfókusza közötti eltérés is konfliktusok forrása lehet.

Fontos megemlíteni, hogy a mai „Z” és alfa generációs fiatalok többségét a változás és a közelség irányába való eltolódás jellemzi, így az ezeket az orientációkat támogató pedagógiai módszerek hatékonyabbak a jelenlegi oktatásban.

Vagyis ez a személyiségtipológia is alátámasztja, hogy mennyire fontos a kooperatív oktatási forma és a projektszemléletű tananyagtervezés.

Az interperszonális konfliktusok gyakran a munkaidő egyharmadának vagy akár annál is nagyobb részének veszteségéhez vezetnek, a konfliktuskezelés ezért az általános verseny egyik fontos sikertényezőjévé vált (Thomann és Schulz von Thun, 2001). A megfelelő konfliktuskezelés az iskolában is a tanári hatékonyság egyik fokmérője lehet. Az interperszonális területen természetesen fennálló problémák és sűrűlódások mindenki lehető legnagyobb megelégedésére történő kiküszöböléséhez azonban, a személyes diverzitás okán, módszertani diverzitásra van szükség.

A közelségre való hajlammal jellemezhető gyermek

Azok a tanulók, akiket magas közelségre való hajlam jellemez, jó kapcsolatteremtők, kiegyensúlyozottak, megértők és elfogadók. A munkájukban a jó légkör és a harmonikus kapcsolatok fontosak számunkra. Könnyen bele tudják érezni magukat más helyzetébe, és többet gondolnak másokra, mint saját magukra. Barátságosak, szívélyesek és nyitottak, melegszívűek és békülékenyek. Bizalmat adnak és élveznek, szívesen és könnyen közelednek másokhoz és tudják, hogyan kell másokkal kijönni. Sok áldozatra képesek azért, hogy valaki(k)hez tartozónak érezzék magukat. Az „átölelni és átölelve lenni” lehetőségétől is motiváltak lesznek

Érzelmileg színesek, érzékeny és figyelmes társak, ám ha egyedül maradnak, gyakran a „szürke”, „színtelen” és „kiszolgáltatott” érzések kerítik őket hatalmukba.

Az ehhez a személyiségtípushoz tartozó ember számára a távolságtartás, a másik ember önállósága veszélyesnek tűnhet,

a kapcsolódás elvesztésétől való félelem feltámadásával járhat.

Terhet jelenthet számukra, hogy – lévén, hogy a feszültségeket és az összetűzéseket kerülik – nem szívesen mondanak nemet, vagy nem is tudnak nemet mondani. Saját igényeiket gyakran szorítják háttérbe. Nehezükre esik másoktól elhatárolódni, haragot és agresszivitást kifejezésre juttatni.

A közelség-típusú gyermek támogató és fejlesztő pedagógiai környezete a szakképzésben

Az alábbiakban bemutatjuk, hogy a fenti stílusjegyeket figyelembe véve hogyan jellemezhetjük a közelség-típusú tanuló érdeklődési területeit, tanulási jellemzőit, az ajánlott oktatási módszert, emberi alapszükségletének oktatási környezetben megnyilvánuló formáit, a kíváncsatos oktatói attitűdöt és a számára hatékony értékelési formákat (2. ábra), és kifejtjük, hogyan tudunk mindezzel reagálni pedagógiai rendszerünkben.

A közelség irányultságú tanuló legfontosabb érdeklődési területe a másik ember és a kapcsolat. Harmonikus emberi kapcsolatokban érzi jól magát. Döntéseit elsősorban érzései alapján hozza meg. Ebből származtatható kedvelt tanulási formája: a párban vagy kis csoportban végzett, közösen végrehajtott feladatok. Alapvető szükséglete a figyelem, elismerés, értékeinek, jó teljesítményének visszacsatolása, hogy pontos reflexiókat kapjon. Ezért a számára hatékony értékelési mód a kapcsolatokban megélt együttműködés során mutatott teljesítményének értékelése szakmailag, egyénileg és csapattagként. Értékeinek felismerése szárnyakat ad neki, mások általi megbecsülése szoros kapcsolatok kiépítésére teszi képessé, saját jövőjébe vetett hite megerősödik, ezzel pedig növekszik ereje, bátorsága, lelkesedése és kitartása.

2. ÁBRA

A közelség-típusú gyermek támogató és fejlesztő pedagógiai környezete

FORRÁS: saját szerkesztés

A figyelem hiánya elbizonytalanítja, rontja a tanulási teljesítményét. A lebecsülés rombolja a személyiségét. A négy alaptípusból ő a legvédtelenebb és legsérülékenyebb a tanár-diák, képző-résztvevő kapcsolatban, mivel az ő kötődési igénye a legmagasabb. Ő áll a leginkább rendelkezésre és a legnyitottan a kapcsolatban. Nagyon hálás és aktív, ha megfelelő figyelemben részesül. Itt a tanárnak figyelnie kell arra, hogy a kapcsolatban ne boruljon fel az egyensúly a tanítványa alárendelődésével és túlzott megfelelni akarásával. Ő mindig megelégszik a bizalmat és a tiszteletet. Önálló és számára kihívást jelentő feladatokban való részvételre kell bátorítani és időközi visszacsatolásokkal, értékeléssel támogatni. Ezzel lehet növelni személyes autonómiáját és önbecsülését. Tehát számára épp azok a feladatok lesznek a fejlesztők,

amelyeket – ahogyan később látni fogjuk – a diagramon vele szemben elhelyezkedő távolság-típus alapvetően igényel, élvez. Ha a közelség irányultságú tanuló a számára prioritást kínáló kapcsolatban biztonságban és megbecsülve érzi magát, a teljesítménye magas és nagyon kiszámítható, megbízható, sőt inkább a túlteljesítés készítése jellemezheti. Csatában mindent megtesz másokért, hajlamos megfelekedni önmagáról. Meg kell tanulnia önmagára is figyelni, *érzésvilágának* intenzív működését *gondolati* világával kontrollálni² és a felszabaduló erőt a cselekvésbe, aktivitásba forгатni. Így a nagyon érzékeny lelki világ egy megtalált saját hatóerővel egyensúlyozódik ki, ahol nem a kiszolgáltatottság, a védtelenség, beszűkülés és visszavonulás, hanem az alkotás és sikeresség lesz a saját jövő jellemzője.

² A szerző egy másutt kifejtett gondolatára való reflektálást vezet végig a Riemann-féle személyiség típusok bemutatásán: „[...] Rendkívül fontos alap-törvényszerűség az oktatásban és a tanulási folyamatban a három ellenálláson: a gondolkodási korláton, az érzés korláton és az akarati korláton való folyamatos kiegyenlített munkálkodás.” (Mészáros Attila [2016]: A felsőoktatás-pedagógia humanisztikus aspektusai. In: Karlovitz János Tibor [2016, szerk.]: *Tanulás és fejlődés. A IV. Neveléstudományi és Szakmódszertani Konferencia válogatott tanulmányai*. Komarno.) – A szerk.

A távolságra való hajlammal jellemezhető gyermek

A távolság irányultságú tanulókra épp a fentiek ellenkezője a jellemző. Ők tárgyilagossnak, hűvösnek és távolságtartónak tűnnek, nagyfokú önállóságra és felelősségvállalásra képesek. Legszívesebben mindig egyedül dolgoznának (3. ábra).

Amikor az együttműködés szükségszerű, igyekeznek azt úgy kialakítani, hogy mindenkinek meglegyen a saját, egyértelműen elhatárolt feladatköre, hogy mégiscsak önállóan dolgozhassanak. A társas együttlét vagy munkatársi találkozó a szabadidejükben számukra nehézséget jelenthet. Képesek viszont élesen megfigyelni a helyzeteket és tárgyilagosan-kritikusan, eredményorientáltan gondolkodni. Függetlenek, jól el tudnak

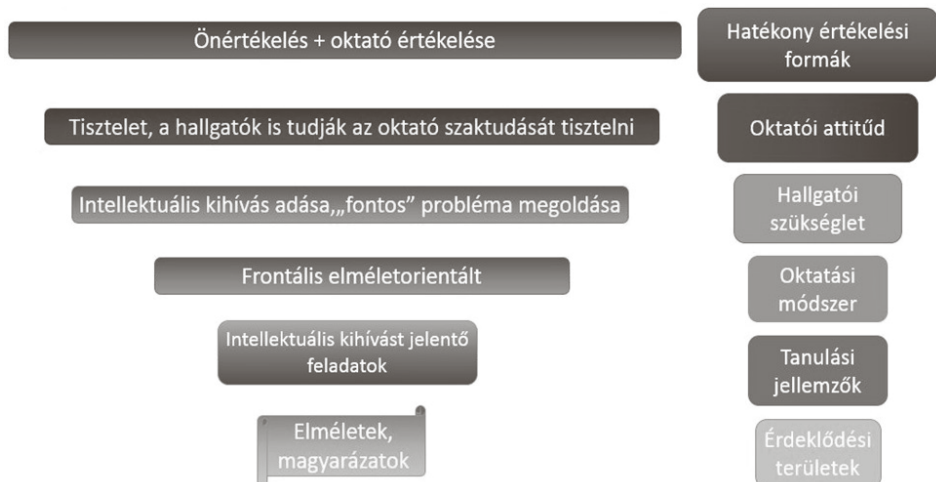
különnülni és képesek nemet mondani. Konfliktushelyzetekben pontosan tudják, mit akarnak, és ezt világosan ki is tudják fejezni. Az sem okoz gondot nekik, ha népszerűtlen álláspontot kell képviselniük. Náluk legfőképpen az eredményekről, a feladatról van szó és arról, hogy szakmailag helyes döntéseket hozzanak. A távolság irányultságú tanuló az autonómiáját, önállóságát kényesen őrzi. Nála az emberi közelségtől való szorongás állandósulhat, mert az az elvesztésével fenyeget.

Gyakran éppen konfliktushelyzetekben viselkednek durván, cinikusan, szarkasztikusán és agresszívan, ami gyakran népszerűtlenné teszi őket.

A távolság-típusú gyermek támogató és fejlesztő pedagógiai környezete a szakképzésben

3. ÁBRA

A távolság-típusú gyermek és fejlesztő pedagógiai környezete

FORRÁS: saját szerkesztés

A távolság orientációjú tanuló legfontosabb érdeklődési területe az elméleti, intellektuális, racionális gondolati tér. Éppen ezért

a legnagyobb örömet számára az intellektuális kihívást jelentő, újdonság tartalmú és önállóan végezhető feladatok jelentik.

A legjobb teljesítményt önálló tanulásban, munkavégzésben hozza. Elvárja az oktatótól a szakértelmet, a szakmája és a tananyag magasrendű elméleti ismeretét. Csak akkor tudja elismerni, ha az oktató olyan elméleti tudással kápráztatja el, amelynek megértéséért küzdenie kell. Szeret gondolkodni és megérteni. Döntéseit racionális megfontolás alapján hozza. Számára a gondolkodási korláton való munkálkodás kihívást és örömet okoz. Hamarabb tudja átfordítani a tanultakat cselekvésbe, mint a közelség irányultságú típus. Az érzéseit kevésbé tudja megélni és megismerési erőként használni. Számára fejlesztendő az *érzési* korláton való munkálkodás, érzelmi intelligenciájának növelése és a másokkal való együttműködés tanulása. A tömegoktatás személytelenségével nincs különösebb problémája. A frontális tananyagfeldolgozást is jól viseli, ha az megfelelő szakmai ismeretet közvetít. Ők szoktak a leghamarabb kérdezni az elméleti órákon, mert őket érdekli a leginkább bármilyen gyakorlati probléma elméleti háttere. Őket lehet a versennyel, önálló előadásokkal és vitával leginkább motiválni.

A távolság irányultságú tanuló szívesen küzd azért, hogy elismerjék. Ha akarja, el tudja érni, hogy figyeljen rá a tanár, ki tud emelkedni a többiek közül. Képes konfrontálódni, szereti a tanárt is kihívások elé állítani. A szabadságát félti, szereti és képes is önmagát értékelni, viszont fontos számára az oktató értékelése is. Amennyiben kikapcsolja az érzéseit, rideggé és elutasítóvá, vagy intellektuálisan arrogánssá tud válni. Vissza tud élni intellektuális fölényével, miközben gyengeségnek érzékeli mások érzésekkel telített részvételét. Számára fejlesztő a csoportmunkában, a kooperatív tanulásban való részvétel, minden, ami együttműködésre és interakcióban való részvételre készíteti. Azaz épp az a tanulási forma, amelyben

a vele ellentétes oldalon álló közelség-típus örömmel vesz részt és kényelmesnek érez.

Az állandóságra való hajlammal jellemezhető gyermek

Az állandóság-orientált tanulók rendszer szerető, lelkiismeretesek és strukturáltak. Az időkezelésük tökéletes, az időpontokat, határidőket és feladatokat észben és kézben tartják. Jó szervezők, mindig pontosak és megbízhatóak. Az „állandó-ember” jól tud rendet tartani és ezt várja el másoktól is. Végül is a rend már fél siker. Jól kigondolt és teljes irattárrendszerük van, sokra becsülik a listákat és a tervezést, legszívesebben mindent feketén-fehéren rögzítenek. Szeretik a struktúrát, a biztonságot és a pontosságot. Másrészt szkeptikusan állnak minden változás, újdonság és előre nem látható dolgok előtt. Hajlanak a konzervativizmusra, a dogmatizmusra és az elvekhez való ragaszkodásra. Sokszor hajlamosak a mások felett való uralkodás és ellenőrzés késztetésének engedni. Pedánsnak és túl korrektnek tűnhetnek. Mindig, mindenhol az állandóságot keresik, a változatlanság mindennél fontosabb számukra, irtóznak minden változástól. A dolgaitól nehezen tudnak megválni, így kacsatok tömegét tárolhatják az iskolában, holott rendkívül precízek, rendszeretők. Náluk mindig minden a helyén van és természetesen mindennek meghatározott helye van. Heves indulatot, félelmet válthat ki belőlük a rendetlenség és az, ha rendetlenséget látnak, ha nem pont ott, nem pontosan úgy van valami, ahogy ők meghatározták.

Az állandóság típusú gyermek támogató és fejlesztő pedagógiai környezete a szakképzésben

Az állandóság irányultságú gyermek igénye a biztonság, strukturáltság, tervezettség és átláthatóság a tanulási környezetben is.

Szereti tudni előre a szabályokat, a követelményrendszert, a határidőket és szeret annak megfelelni. Fontos jellemzője a pontosság, precizitás, ezt másoktól is elvárja, ebben ő a legkiszámíthatóbb a különböző típusokkal jellemezhető tanulók közül. A tanár

a legnagyobb tiszteletet akkor kapja tőle, ha világos, átlátható, strukturált és már előre meghatározott követelményrendszert állít elé és azt be is tartja. A legjobb teljesítményt akkor hozza, ha a folyamat előre tervezhető és fel tud készülni rá (4. ábra).

4. ÁBRA

Az állandóság típusú gyermek támogató és fejlesztő pedagógiai környezete

Forrás: saját szerkesztés

A váratlan, spontán dolgokat nehezen viseli, néha igazságtalansággként éli meg. Ezért a váratlan helyzet sok stressz forrása a számára, ilyenkor hajlamos másokat hibáztatni. Szeret a részletekre figyelni, minden apró részlet fontos a számára. A jelenben megvalósuló dolgok érdeklik, gyakorlatorientált, jól bírja a monotonitást, képes koncentrálni, jól és kitartóan teljesíteni rutinszerűen ismétlődő feladatok során.

Száma fejlesztők azok a feladatok, amelyeket az ellentétes oldalon álló, változásorientált típus élvez. Például olyan komplex projektben, projektfeladatban való részvétel, amelyet a legnagyobb gondosság ellenére sem lehet pontosan előre megtervezni. Amely tanulási és munkafolyamatnál szükség van a folyamat közben

felmerülő váratlan ötletek, impulzusok beépítésére, a spontaneitás és kreativitás megélésére, az intuitív gondolkodásra és az alkotási folyamat magasabb minőségű megvalósítására. Ezek sikerességével segítjük rugalmasabbá válni és megélni saját kreativitását. Számára az *akarati* korláton való munkálkodás a legfontosabb, mivel bénítóan hatnak rá a váratlan események. Tanulnia kell, hogy gondolati és érzésvilága segítségével oldani tudja ezt a belső ellenállást és oldani a merevségét, megélni a spontán helyzetek megújító és előre vivő, sokszor a kívánt fejlődést elindító valóságát. Ennek megtapasztalására szüksége van a tanár és csoporttársai kiszámíthatóságára, hogy a kapcsolatokban megélt érzelmi biztonság és reális értékelés, elismerés

megfelelő erőt, motivációt adjon a szakmai kihívások vállalásához.

A változásra való hajlammal jellemezhető gyermek

A változás irányultságú gyerekek számára fontos, hogy tevékenységük kreatív, fantáziadús és rugalmas lehessen. A környezetük leginkább kaotikusnak tűnik.

Elevenességükkel és spontaneitásukkal szint hoznak a hétköznapi szürkeségébe, képesek lelkesedni, szeretik a kockázatot, minden újra és hagyományostól eltérőre fogékonyak, és másokat is hagynak élni. Bájosak és szóragoztatók. A problémákra újszerű megoldási javaslataik vannak. Másrészről szívesen kerülnek a kötelezettségeket, játékszabályokat, előírásokat és törvényeket. Ha

a következményekről van szó, mindig megtalálják a kiskapukat. Kevésbé megbízhatóak. A rendet és a pontosságot könnyen elhanyagolják. Sokszor szeszélyesen viselkednek, könnyen válnak lehangolttá, és gyakran keresik az elismerést.

Az új dolgok vonzásában élnek. Keresik a változást, a kalandot, minden újdonság felcsigázza, izgalomban, mozgásban tartja őket. A kapcsolataik viszont felszínesek lehetnek, mert félnek a kötődéstől, azt a szabadságuk korlátozásának, béklyónak érzik. Leleményesek, találékonyak, színesek, ha „esemény” van, de az egyhangú hétköznapi napok során ingerülten, megbízhatatlanul viselkedhetnek.

A változás-típusú gyermek támogató és fejlesztő pedagógiai környezete a szakképzésben

5. ÁBRA

A változás típusú gyermek támogató és fejlesztő pedagógiai környezete

FORRÁS: saját szerkesztés

A változásorientált gyermeket nagyon sok minden érdekli. Természetének alapvonása a kíváncsiság és az újdonság keresése (5.

ábra). A tanulási folyamatban az ő érdeklődésük fenntartása az egyik legnagyobb kihívást jelentő feladat a tanár számára.

Ez csak a bevonásukkal lehetséges, illetve a személyes aktív érdeklődésük iránti nyitottsággal és egyfajta, a tanulási folyamatban jól körülhatárolt módon rendelkezésre álló szabadság megadásával. Akkor lelkesednek, ha valamilyen ismeretlen területen újat fedezhetnek fel vagy ismert területre új szemléletmódot hozhatnak.

Innovatívak, spontának, kreatívak, rugalmasak és a legjobban használják az intuitív gondolkodást, amely kevesebb tartós erőfeszítést, inkább gyors

problémafelismerést és spontán aktív jelenlétet igényel. Jobban érdekli őket az új ötletek kitalálása, mint a megvalósítás. Ezért tanulási helyzetben is nehezükre esik megtervezni, majd pontosan és kitarással végigvinni a folyamatokat. Hamar feladhatják, és új dolgokba kezhetnek. Ezért sok esetben kiszámíthatatlannak tűnnek, és nehezen alkalmazkodnak az előre lefektetett eljárás- és szabályrendszerhez. Nem tűrik a monotonitást.

Számukra az *akarat*i korláton való munkálkodás hozhat fejlődési lehetőséget, melynek során a gondolkodásukkal megpróbálják szabályozni a szenvedélyességüket és megtanulnak előre átgondolva és tervezetten is tevékenykedni. Tanulniuk és fejleszteniük kell a konvergens gondolkodást, amely erőfeszítést, koncentrációt és kitartást igényel, amelynek logikai láncolata és ok-okozati összefüggései szembesítik a következményekkel és így több felelősségvállalásra készítik őket. A legalkalmasabb számukra a projekt-szemléletű oktatás.

A legnagyobb nehézséget a rutinszerű, nagy precizitást, pontosságot és kitartást igénylő feladatok begyakorlása jelenti számukra. Nehezen tudnak elmélyülni és odaadással kitartani. Úgy érzik, korlátozzák őket. Az a szabályrendszer, amely a tengely ellentétes oldalán álló állandóság irányultságúaknak a legnagyobb

biztonságot adja a jó teljesítményhez, számukra feszültségkeltő és sok ellenállást keltő stresszfaktor. Fejlesztő segítség számukra, ha legalább egy alkalmazkodást, a korlátok figyelembevételét, pontosságot, odafigyelést, elmélyülést és kitartást igénylő, előre megtervezendő folyamat végigvitelére készítjük őket a tanulási folyamat során és ebben sikert élnek meg.

ÖSSZEFOGLALÁS ÉS KITEKINTÉS

Az emberek közötti kommunikáció során egyszerre két folyamat zajlik: az egyik az emberek között, a másik az emberen belül, és a megfelelő, helyes kommunikáció során egyszerre vagyunk összhangban önmagunkkal és az adott szituáció jellegével. Ez igaz a pedagógiai folyamatokra is (Schulz von Thun, 2018). Így fontos, hogy a szakképzésben tanulók személyiségéhez legmegfelelőbb módszert kell választani. A fent ismertetett modell egységbe foglalja a személyiségre épülő több irányú lehetőségek pedagógiai rendszerét, és egyfajta egyensúlyra törekvést javasol a pedagógus munkájában. Az a fontos, hogy mindegyik típushoz tartozó gyermek érezzen támogatást és fejlesztő követelményt ugyanazon tanulási folyamat során. Ez nagymértékben segíti a bevonódást és az aktív részvételt. Ezt tudatosan előkészített tantárgyi követelményrendszerrel és megfelelő személyes reflektálással érhetjük el. Egyszerre van szükség a megfelelő korlátok felállítására és a szabadság megadására. Egyszerre kell távolságot teremteni a kihívást jelentő fejlesztő követelmények állítása során és közelséget adni a bátorítás, bizalom és kísérés folytán, hogy a tanulók sikeresen tudják megélni a folyamatot. Fontos az előre megtervezett, strukturált felépítettség és fontos a rugalmasság is, hogy impulzusait,

kéréseiket fogadva és újragondolva, együtt is alakíthassuk a tanulási folyamatot tanítványainkkal (Baróti és Mészáros, 2015).

Bármilyen életkorú és élethelyzetű fiatal tanításakor, minden tanulási vagy fegyelmzési problémánál nemcsak a pedagógusoknak, hanem a szülőknek is segítséget nyújt a rendszerben való gondolkodás (Rogers, 2014).

Az ellentétes kíváncsiak feszültségében hihetetlen alkotói impulzivitásra tehet szert a pedagógus, amely valóban motiváló, képzőnek és résztvevőnek egyaránt. A rendelkezésre állás viszont komoly személyes jelenlétet és így igénybevételt jelent – már az erre való felkészülésnél is. Az első lépés a pedagógus saját irányultságának

felismerése, természetesen a többi irányultság létjogosultságának és értékeinek elismerésével együtt. Ez fontos lépés ahhoz, hogy *saját személyiségének nyitottságát megőrizze*, emelett képes legyen *további integrációra, fejlődésre*. Erre épülhet a hozott tanári és tanulási mintáinkon való gondolkodás (Gordon, 2016).

Az itt megismert modell, amely a tanuló és az ő személyiségtípusának megismerését helyezi a fókuszba, fontos súlypontja lesz a képzői, oktatói munkának. Ebben a megközelítésben nagyon fontos, hogy az oktató *teljes személyiséggel* vegyen részt a tanítási és tanulási folyamatban, és erre készítse fel tanítványait is.

IRODALOM

- Baróti Enikő és Mészáros Attila (2015): (Szak)ember képzés rendszerszemléletű megközelítése a felnőttképzésben és a felsőoktatásban. Széchenyi István Egyetem, Győr.
- Gordon, T. (2016): P.E.T. *A szülői eredményesség tanulása*. Gordon, Balatonendréd.
- Riemann, F. (2007): *Grundformen der Angst*. Ernst Reinhardt, München.
- Rogers, C. R. (2014): *Valakivé válni - A személyiség születése*. Edge 2000 Kft., Budapest.
- Schulz von Thun, F. (2018): *Hiteles és helyzethez illő kommunikáció – Személy, szituáció és belső csapat*. Háttér, Budapest.
- Thomann, C. (2004): *Klärungshilfe 2 Konflikte im Beruf: Methoden und Modelle klärender Gespräche. Vollständig überarbeitete und erweiterte Neuausgabe*. Rowohlt Taschenbuch, Hamburg.
- Thomann, C., Schulz von Thun, F. (2001): *Klärungshilfe 1: Handbuch für Therapeuten, Gesprächshelfer und Moderatoren in schwierigen Gesprächen*. Rowohlt Reinbek, Hamburg.

